

nó ging beklemmen — hoe Hij toen reeds u be-
tuigd en verzekerd heeft, dat Hij u, ook u, in
Jezus' bloed van alle zonden wasschen wil, u
heiligen wil door Zijn Geest, en aannemen wil
tot Zijn kind, en u een Vader vol van barmhartigheid
zijn wil in Zijn lieven Zoon?

Moogt, durft gij tegenover dit getuigenis uws
Gods nog twifelen aan Zijn lust in uw zaligheid,
aan de bereidwilligheid Zijner liefde om u alles,
alles te vergeven?

Laat daarom uw ziel niet ophouden door de
vraag, die u kwelt, wijs haar af en werp haar ver-
van u als een verdenking van Gods liefde en
trouw, die saten en uw booze hart u ingeven.
En ga op de roepstem zijner ontferming tot Chris-
tus zooals ze zgt.

Bedenk dat er slechts één onwil is, die ons
van de zaligheid uitsluit kan. En die één is
onze eigene.

Hiermee beveel ik u Gods.

V. K. F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Ontwerp-Stembusprogram.

III.

Twee punten stelt het Ontwerp-program op den
voorgond, n.l. Bezuiniging in 's Rijks dienst en
's Lands Defensie.

Maar door het zoo kort uit te drukken, zouden
we licht een onjuiste gedachte kweeken.

Daarom geven we de formulering van het Cen-
traal Comité zelf.

Zieh bij de komende verkiezingen voor de
geheele politieke actie uitdrukkelijk stellende
op haar Beginselprogram, zal de Anti-Revolu-
tionaire Partij met nadruk moeten doen blij-
ken van het voornemen om met de ten dienste
staande middelen het nationale bestaan te
handhaven en te versterken. Het Centraal
Comité brengt daarom deze twee punten op
den voorgond:

1. Voortgaande bezuiniging in 's Rijks dienst,
opdat het economisch leven kunne worden
ontlast van den overmatigen belastingdruk en
vrijer kunne ademen;

2. Steun aan alles, wat in het volkeren-
verkeer de heerschappij van het recht kan ver-
zekeren. Zoolang niet eene algemeene, die
heerschappij bevestigende regeling onder de
volken is tot stand gekomen, behoud van onze
nationale weermacht in Nederland en in Indië
en beslist verzet tegen eenzijdige nationale
ontwapening.

Na de verzekering, dat het het Centraal Comité
te doen is om een principiële politiek, valt het
soms mischien wat rauw op de maag, dat nu
op den voorgond worden gesteld: voortgaande
bezuiniging in 's Rijks dienst en behoud van onze
nationale weermacht.

Menigeen zal vragen: is dat nu principieel?

Men zal geneigd zijn deze vraag ontkennend te
beantwoorden.

Er behoort werkelijk moed toe, om deze twee
punten voorop te zetten.

Het zijn voor onze tegenstanders twee punten
van agitatie tegen ons.

Men hoort het reeds in hun vergaderingen uit-
bulderen: de anti-revolutionairen zijn de ergste
reactionairen, die zich denken laten. De ambe-
naren, die toch al zoo door verflaging van hun sala-
rissen hebben moeten bloeden, zullen nog erger

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Een zeventiende-eeuwsche Gideon.

II.

Inhoud van het vorige artikel: De verkeerde
beoordeeling van Cromwell tot in de eerste
half der negentiende eeuw en de oorzaken
daarvan.

De strijd tegen de tirannieke Stuarts, de onder-
drukkers van het godsdienstige en burgerlijke vrij-
heid van het Engelsche volk, was voor Cromwell
een levenszaak. Hij voelde zich daartoe even zeker
van God geroepen, als Gideon het was in den
strijd tegen de Midianieten. Het is voor den tegen-
stander heel goedkoop om er zich van af te maken
door uit te roepen: „Allemaal huichelaarij!” Heel
gemakkelijk, maar heelemaal onjuist. Ieder, die on-
bevooroordeeld Cromwell's brieven en redevoerin-
gen doorleest (geen kleine taak, inderdaad!) moet
tot de conclusie komen, dat hier een man aan
het woord is, die — natuurlijk! — dwalen kan,
maar die voor zichzelf oprecht is; een die wel
wezenlijk gelooft, dat de zaak, die hij voorstaat,
de zaak des Heeren is. Carlyle vond het in 't alge-
meen noodig dezen raad te geven: „In geen geval
het wijdverspreide gerucht te gelooven, dat deze
zeventiende-eeuwsche Puriteinen bijgeloovige, half-
idioten menschen waren; de meesten van hen over-
gegeven aan geestverrukkingen; terwijl een klein-
ner gedeelte, dat de anderen beheerschte, bestond
uit listige menschen, die de spraak der anderen
wisten aan te nemen en hen daardoor, als han-

moeten bloeden — immers, zij schryven in hun
program: voortgaande bezuiniging in 's Rijks
dienst. Maar daartegenover zal op het leger niet
worden bezuinigd, dat zal voortgaan miljoenen te
verslinden en de marine zal mee helpen opmaken
het geld, dat zooveel beter kon worden besteed
aan werklozen en verarmden.

Wanneer men zich herinnert hoe eertijds tegen
de vlootwet is geageerd en hoe ook sommigen van
onze menschen zich daardoor hebben laten mee-
slepen, houdt men wellicht zijn hart vast, hoe
ons volk den aanval op deze twee punten, die, laten
we eerlijk zijn, bij velen hunner zwakke punten
zijn, zullen doorstaan.

Want dat de tegenpartij zich inspannt om deze
punten tegen ons uit te spelen, om ons daarmee
verdacht te maken, om ons daarmee in te zwarten,
kan ons betrekkelijk koud laten.

In den politieke strijd hebben we de waar-
heidsliefde nooit in haar staatskleed gezien.

Meest zagen we haar gekneveld op den grond
liggen.

Maar dit moet goed onder de oogen gezien: die
argumenten van de tegenpartij zullen bij een deel
van ons volk inslaan als niet alles gedaan wordt
wat kan, om die wankelen voor te lichten.

Ontegenzeggelijk zijn er ambtenaren, die door de
bezuiniging gevoelig werden getroffen. Een wet
kan nu eenmaal niet specialiseeren en niet indivi-
dualiseeren, ook al worden er uitzonderingsbepa-
lingen gemaakt. En nu zijn er onder ons, die zelf
gedupeerd werden, maar hierin berusten. Ange-
naam viel het ook hun niet. Maar zij stemden
toe, dat er ter wille van het landsbelang offers
moesten worden gebracht. Dat evenals in elke huis-
houding, ook in de huishouding van den Staat, de
tering naar de nering moet worden gezet. Doch er
zijn ook andere, die er niet overheen komen. Die
onteyreden blijven en geen kans laten voorbijgaan
hun ontevredenheid te luchten. Zij loopen niet al-
leen gevaar een prooi te worden van de tegenpartij
doch leveren evenzeer gevaar op voor onze partij
zelf.

Men kan wel zeggen: de ambtenaren vormen
slechts een klein percentage in de partij, maar dan
rekent men vooreerst al buiten ons onderwijzers-
korps. Als geheel genomen houdt zich dat onder
de bezuinigingen kranig. Doch er zijn ook andere
elementen.

Een bezuiniging, door de Overheid opgelegd,
snijdt altijd als een scherp zwaard.

En daarmee in een partij-program te dreigen, is
dat niet meer geschikt om kiezers weg te jagen, dan
kiezers te lokken?

Zelfs zou de bedenking kunnen rijzen: getuigt
het wel van politiek beleid?

Ware het niet verstandiger, dat programpunt ge-
heel achteraan te plaatsen?

In de praktijk zou dat toch geen verschil hebben
opgeleverd.

Want de punten worden nooit afgewerkt in de
orde, waarin ze op het program staan.

Een volgend maal hierover nader.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Van en over Boeken.

III.

Onze beschouwing van en over boeken betreft
ditmaal een bekende en alom reeds populaire serie
geschriften, de boeken van Ds H. J. Heynes.

dige Macchiavelli's, wisten te dupeeren". „Dit",
zegt Carlyle, „is een wijdverspreid gerucht, maar
't is onwaar. Ik raad mijn lezer aan precies de
tegenovergestelde hypothese te probeeren. Te ver-
onderstellen, dat zijn Vaders, die inderdaad zeer
ernstig, en inderdaad met een zeer aanmerkelijke
denk-capaciteit, over deze Wereld hadden nage-
dacht, niet zoo erg achterlijk waren in hun con-
clusies betreffende die wereld. Dat werkelijk hun
„geestverrukkingen", goed beschouwd, niet dwaas
maar wijs waren. Dat Macchiavellisme, huichelaar-
officieel koesterwaalsch, waardoor iemand openlijk
spreekt wat hij niet meent, toen, hoe verrassend
het ook moge schijnen, veel zeldzamer waren dan
ze sedert ooit geweest zijn." En verder: „Ik raad
den lezer aan, om zich door dat alles betreffende
huichelaar, dupeering, Macchiavellisme, etc. beslist
niet te laten beïnvloeden. Hij zal verstandig doen
niet te gelooven, dat deze Puriteinen werkelijk
meenen, wat ze zeggen, en onbevooroordeeld te
beproeven of hij kan ontdekken wat dat is." Wat
was het? Ziehier het antwoord: „Onze oude Pu-
riteinsche Hervormers waren, zooals alle Hervor-
mers, die ooit iets goeds op deze aarde tot stand
brengen, altijd zijn, bezielde door een hemelsch
doel. Gods eigen Wet, toen algemeen als volledig
erkend zooals ze stond in het heilig Geschreven
Boek, te zien toegepast op deze wereld; dit te zien,
of de oprechte onvermoeide worsteling er voor;
het was iets, dat waard was om voor te leven
en voor te sterven!"

Dit geldt in het bijzonder van Cromwell. Zooals
Gideon van den dorschvloer geroepen werd om

Ds Heynes, predikant te Landsmeer, en dus
levend te midden van noordhollandsche menschen
en toestanden, heeft wat hij opmerkte en leerde
kennen, in schetsen vastgelegd en in enkele hun-
dels verzameld, en deze bundels, waaraan voor
eenigen tijd een derde werd toegevoegd, hebben
zich sindsdien de reputatie verworven, die ze ver-
diene.

't Is dan ook niet de bedoeling van dit artikel,
Heynes' boeken te introducereeren; dat is niet meer
noodig. Maar wel lijkt het mij geschikt eens te
onderzoeken, welke nu eigenlijk de qualiteiten zijn
van dit werk en waarom het zoozeer de aandacht
trekt.

Beschouwing over menschen en toestanden, dat
is de inhoud van Heynes' werk, samengevat in
een algemeene karakteristiek. Nu kan zulks op
twee manieren geschieden: in schetsvorm, zoo dat
in een persoon of een zaak, waarvan verteld wordt,
een karaktertrek of gewoonte is getypeerd, of zoo,
dat menschen en dingen worden samengebracht
in één verhalend verband. Beide vormen van dit
realisme — want zoo moeten we de richting van
dit werk toch benoemen — zijn in onze nationale
letterkunde veelvuldig. Ik herinner slechts aan de
„Camera Obscura", „Waarheid en Droomen",
„Schetsen uit de pastorie van Mastland" eenerzide,
aan de novellen van Cremer, den ouden heer Smits,
Mark Prager Lindo aan den anderen kant. Welnu,
beide vormen vinden we ook bij Ds Heynes: de
karakteriseerende schetsen in „Bij ons in
Noord-Holland" en „Noordholland-
sche Menschen en Dingen", het verbind-
dend verhaal in „Kinderen Noordhol-
lands" ¹⁾.

Zoo geplaatst tegen den achtergrond der geschie-
denis, wordt aanstonds de eerste beteekenende
eigenschap van deze boeken gezien. Ze zijn ty-
pisch nationaal, beide in opvatting en bewerking.
Wat de Camera en de schetsen van Van Koetsveld
in de vorige eeuw bedoelden en bereikten: 't uit-
beelden van ons hollandsche leven met de kleuren
van moraliseerende humor, dat is ook de sfeer van
Heynes' werk. Vandaar dat men bij het lezen elk
oogenblik aan de 19e eeuwse realisten wordt
herinnerd, en de effecten van hun humor terug-
vindt. Zoo goed nu als dezen hun betekenis in onze
literatuur danken aan dat nationale karakter, zoo
is ook, door deze zelfde eigenschap, Heynes' werk
voor onzen tijd van waarde. We zouden het kun-
nen noemen: 't humoristisch-realisme van de 20e
eeuw.

In het licht van deze karakterbepaling worden
voorts de verschillende eigenschappen van dit werk
in hun juiste waarde gezien. Als we daarop wijzen
in dit artikel, bepalen we ons tot de twee eerste
bundels: het laatste boek, anders van construc-
tie, bespreken we afzonderlijk. 't Gaat nu om een
algemeen beeld van het soort. De parallel met de
Camera doet u gemakkelijk de eigenschappen
vinden.

Daar is vooreerst de eigenaardige positie van
den auteur in 't verband van wat wordt verteld:
soms op den voorgond, met „ik" als verteller; dan
zijdelings en op een afstand, „de dominee" ging,
zei... enz.; soms ook geheel verscholen achter
een andere personificatie, b.v. die van een vijf-
tienjarigen jongen, die over z'n vader spreekt. Dat
brengt diezelfde levendigheid in de boeken, die de
Camera zoo aantrekkelijk maakt. Ofschoon we im-
mer zitten in Noordhollandsche dorpjes en onder
noordhollandsche menschen, verveelt ons het mi-
lieu geen oogenblik, juist omdat er zooveel per-

¹⁾ Alle uitgaven van W. ten Have, Amsterdam.

het volk des Heeren te verlossen uit de hand der
Midianieten, zoo voelde Cromwell zich van zijn
boerderij geroepen voor een hemelsch doel: tegen
Aartsbisschop Laud en de hofkliek, weldra tegen
Karel Stuart zelf te strijden voor wat hij oprecht
geloofde te zijn de zaak der zuivere religie en de
rechten en vrijheden van zijn volk. Gideon kob-
met niet meer overtuiging zeggen tot zijn hoopje
van driehonderd man: „Maakt U op, want de
Heere heeft het leger der Midianieten in uieder
hand gegeven!" dan Cromwell in den slag bij Dun-
bar, 3 Sept. 1650, toen de eerste stralen der zon
doorbraken over St. Abb's Head en de Noordzee,
het zijn mannen toeriep met de woorden van den
Psalmist: „De Heer zal opstaan tot den strijd,
Zijne vijanden zullen verstrooid worden!"

Een zeventiende-eeuwsche Gideon was hij! Ook
in den tact, waarmee hij lastige lieden van eigen
partij tot rede wist te brengen. Hoe handig zijn dik-
wijls zijn toespraken tot 't ongemakkelijke Parlement
getoet tot zijn stugge „ijzerverters" (Ironsides) in elkaar
gezet; even menschkundig als Gideon's woorden
tot de najverige Ephraïmieten, doch helaas ten op-
zichte van het Parlement niet altijd met hetzelfde
succes. Maar iel kon ook zijn toorn uitschieten,
en, hoewel hij noodde straffe, kon, als het moest,
zijn hand zwaar neerkomen: soms kon hij het
den lieden van Succoth doen verstaan met door-
nen en distelen der woestijn!

Natuurlijk stond niet altijd de zaak des Heeren
bij Hem bovenaan, evenmin als bij Gideon. Gide-
on zegt zelf, dat hij Zebah en Tsalmuna niet zó
hebben gedood, als zij zijn broers hadden laten

sonen-er
elkaar d
kaashand
„de ziel
veelal he
menscher
in de sch
Dan ziet
ook, aan
schrijving
van bijte
huichela
Schrijver
halebun
deze en d
frisch a
Een
de zelfde
straalt, i-
de noord
sparende
„oom Jan
Daardoor
zooals de
grilligen
Staatje
me of sa
van gehe
ze zijn te
pjes van
als ge m
allerlei s
sporen vi
ben echte
aanwijzing
over het
Pison, de
Noord-Ho
bedding",
leuge en
en bonkig
„zoo beh
hoorden.
levenswij
vlakheid
betoog, d
voermidde
uitgang, p
deze is er
manier, v
stuur in t
wen vall
van voor
scherp, v

De der
beschrijve
merken, i
van besel
herhaalde
de toespr
ling over
noordhol
over de l
„omdat d
koud zijn
menschen
over de z
de Maag",
weer, ma
humor en
is toch d
ernstig, w
geestelijke
de-gronds
taliseeren
leven. Cre
aan de g
Richard (3
als zijn
De mer
voort in l
aan Crom
aangebode
strijd war
ook bedan
deze tragi
beider hu
vernietigd.
In de
well een
was een l
recht gelo
overwin
toch, tot
terende ze
schijn tra
Om Cr
wel te we
worsteling
moet ik
lijke toest
In Enge
zonder ve
VIII, die
Fidei Defe
zoo fel ve
wilde zich
Arragon, li